

DOMINIKA ŁAPIŃSKA

- Uniwersytet w Białymstoku
- e-mail: d.lapinska02@gmail.com
- ORCID: 0009-0003-0557-1662

PANDEMIA COVID-19 A ZMIANY W FUNKCJONOWANIU MŁODZIEŻOWYCH RAD PRZY JEDNOSTKACH SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

1. Wstęp

Wybuch pandemii COVID-19 był impulsem do wprowadzenia zmian w funkcjonowaniu i działalności młodzieżowych rad miast, gmin, powiatów i młodzieżowych sejmików województw. Przed rozwijającą się wówczas polityką młodzieżową stanęło nowe wyzwanie: dostosowanie działalności do warunków pandemicznych w taki sposób, aby wciąż realizowały cele postawione młodzieżowym radom wymienione w art. 5b Ustawy z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o samorządzie powiatowym, ustawy o samorządzie województwa oraz ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Nowe, innowacyjne metody działania, które zostały wypracowane i wdrażane przez młodzieżowych radnych począwszy od wybuchu epidemii w Polsce do stopniowego powrotu do przedpandemicznego funkcjonowania, stanowią dzisiaj trzon działalności MRM'ów. Październik 2020 roku z pewnością utrudnił upowszechnianie idei samorządowej wśród młodzieży, co jest głównym celem powoływania młodzieżowych organów doradczych. Wymusiło to na ich członkach przystosowanie działalności do metody zdalnej. Przykładem takich działań są np. debaty, konferencje i webinary w formie zdalnej oraz badania i konsultacje regionalne z uczniami za pośrednictwem komunikatorów internetowych. Jednak kluczową postpandemiczną zmianę sytuacji prawnej MRM'ów stanowiła nowelizacja Ustawy

o samorządzie gminnym, ustawy o samorządzie powiatowym, ustawy o samorządzie województwa oraz ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, która była poprzedzona konsultacjami organizowanymi przez przedstawicieli rządu, w tym Pełnomocnika Rządu ds. Polityki Młodzieżowej z młodzieżowymi radami i młodzieżowymi sejmikami województw z całej Polski. Aktywna działalność MRM'ów podczas pandemii COVID-19 zmotywowała rządzących do wprowadzenia nowych prawnych form działania młodzieżowych rad oraz znacznie rozszerzyła zakres ich kompetencji. Cel artykułu obejmuje wieloaspektowe zbadanie wpływu pandemii na funkcjonowanie młodzieżowych rad przed, w trakcie oraz po zakończeniu kryzysu zdrowotnego. Głównym celem jest kompleksowa analiza dynamiki działań młodzieżowych rad przed pandemią w kontekście ich pierwotnych celów i funkcji. Warto również zwrócić uwagę na mechanizmy, jakie te MRM'y wypracowały w odpowiedzi na nowe wyzwania podczas pandemii, skupiając się na rozwiniętych wielu nowych rozwiązaniach. Analiza okresu przed i po pandemii pozwala na zidentyfikowanie ewolucji celów, strategii działań oraz roli młodzieżowych rad w społecznościach lokalnych. Opracowanie ma na celu także ukazanie, w jaki sposób młodzieżowe rady przyczyniły się do wspierania społeczności lokalnych w trudnym czasie pandemii, wykorzystując wypracowane rozwiązania, nowe formy aktywności oraz podejmowane działania. Ostatecznym celem jest zrozumienie, jak pandemia wpłynęła na kształtowanie się roli młodzieżowych rad, a także jakie długofalowe zmiany w ich funkcjonowaniu mogą zaistnieć w kontekście przyszłych wyzwań społecznych.

2. Historia młodzieżowych rad

Wraz z odrodzeniem się polskiego samorządu w 1990 roku powstała pierwsza polska młodzieżowa rada miasta w Częstochowie. Takie rady istniały wcześniej w wielu krajach Europy, zwłaszcza w Unii Europejskiej np. w Anglii i Danii. Powoływanie rad młodzieżowych w Polsce w latach 90. odbywało się poza unormowaniami ustawowymi. Pierwsze lata doświadczeń polskiej samorządności tworzyły nowe praktyki i dobre przykłady. Dotyczyły one nie tylko zmiany charakteru organu wykonawczego gminy, z organu kolegiального – zarząd, na organ jednoosobowy – Wójt (Burmistrz, Prezydent Miasta) i powołania nowych szczebli samorządu, swoim zakresem obejmowały także działalność Rad Młodzieżowych.

3. Status prawny młodzieżowych rad

Przepisy ustawy z 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustaw: o samorządzie gminnym, o samorządzie powiatowym, o samorządzie wojewódzkim, o administracji rządowej w województwie oraz o zmianie niektórych innych ustaw usankcjonowały prawnie istnienie rad młodzieżowych. Pomysł ten z perspektywy czasu należy ocenić jak najbardziej pozytywnie. Nie tylko wprowadzał on polski samorząd w doświadczenia i praktyki samorządów europejskich, ale także umożliwiał osobom nieposiadającym prawa wyborczego uczestnictwo w życiu samorządu lokalnego. Powołanie młodzieżowych rad wpływało na funkcjonowanie lokalnej młodzieży poprzez motywowanie ich do działalności na rzecz własnego miasta, gminy, miało także walor edukacyjny, który wymuszał na młodzieży zainteresowanie się zadaniami i celami działalności jednostki samorządu terytorialnego.

Największa nowelizacja dotycząca młodzieżowych rad to okres pierwszej połowy 2021 roku, kiedy to została uchwalona i weszła w życie ustawa z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o samorządzie powiatowym, ustawy o samorządzie województwa oraz ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Wskazany akt prawny wprowadził na poziom ustawowy możliwość powoływania młodzieżowych rad powiatowych i młodzieżowych sejmików województw. Wprowadzone zmiany zmieniły także procedurę powoływania młodzieżowych rad, a przede wszystkim przyznały im nowe, zdecydowanie szersze niż wcześniej kompetencje.

Poniższy rozdział oprócz opisu charakterystyki prawnej młodzieżowych rad gminy, będzie przedstawiał także pandemiczne doświadczenia, które stały się udziałem Przewodniczącej Młodzieżowej Rady Miasta Białystok w okresie od 1 października 2020 roku do 30 września 2021 roku oraz Przewodniczącego Rady Miasta Białystok, który w tym czasie nadzorował działalność rady młodzieżowej.

W poprzednim stanie prawnym wniosek o powołanie młodzieżowej rady mógł zostać złożony przez zainteresowane środowiska. Było to pojęcie bardzo szerokie, zaliczały się do niego zarówno organy gminy, jak i stowarzyszenia. W przypadku Młodzieżowej Rady Miasta Białystok taki wniosek został złożony wiosną 2019 roku przez białostocki oddział Stowarzyszenia „Młodzi Demokraci” (ówczesnej organizacji młodzieżowej partii Platforma Obywatelska). Po dokonaniu nowelizacji z 2021 roku oprócz określenia, że rada gminy może utworzyć młodzieżową radę

gminy z własnej inicjatywy, wskazano także katalog zamknięty podmiotów, które taki wniosek mogą złożyć, a zalicza się do nich:

- wójta
- organizacje pozarządowe lub podmioty określone w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie działające na terenie gminy
- samorząd uczniowski lub samorząd studencki z terenu danej gminy (Dz.U. z 1990 r. Nr 16 poz. 95).

Należy pozytywnie ocenić działalność ustawodawcy, który do kręgu podmiotów, uprawnionych do złożenia wniosku, zaliczył samorząd uczniowski lub samorząd studencki. Brak możliwości złożenia przez te podmioty inicjatywy uchwałodawczej może powodować utrudnienia w wykonywaniu swojego zadania, należy zwrócić też uwagę na głębokie niedostatki nowej regulacji w zakresie procedury tworzenia młodzieżowych rad. Złożenie wniosku przez odpowiedni samorząd lub organizację pożytku publicznego będzie wymagało następczego działania ze strony innego organu. Dużo łatwiejszym rozwiązaniem z punktu widzenia młodzieży byłoby podjęcie współpracy z organem, który ma już prawo inicjatywy uchwałodawczej, aby to organ ten wystąpił z wnioskiem o powołanie młodzieżowej rady i przygotował projekt statutu (Mroczkowski 2022). Rada Gminy ma obowiązek rozpatrzyć wniosek o powołanie rady w ciągu trzech miesięcy. Brak sankcji, która przewidywałaby konsekwencję w przypadku niedotrzymania terminu powoduje, że przepis ten ma charakter instrukcyjny, a autor wniosku nie ma żadnego narzędzia przymuszającego radę gminy do rozpatrzenia zasadności powołania młodzieżowej rady.

4. Kompetencje młodzieżowych rad

Nowelizacja ustawy o samorządzie gminnym przyznała młodzieżowej radzie nową kompetencję polegającą na prawie do zgłoszenia do uprawnionych podmiotów wniosku o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej. Tryb zgłaszania takiego wniosku powinien zostać określony w statucie gminy lub w odrębnej uchwale (Dz.U. z 1990 r. Nr 16 poz. 95). Młodzieżowej radzie gminy przyznano swoisty *erzac* inicjatywy uchwałodawczej w postaci możliwości zgłoszenia do uprawnionych podmiotów wniosku o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej. Choć ustawodawca

nie precyzuje charakteru tej instytucji, należy przyjąć, że wniosek nie ma dla adresatów charakteru wiążącego. Trudno bowiem zakładać, że bez wyraźnego przepisu rangi ustawowej wójt lub inny uprawniony podmiot mógłby być zmuszony do przygotowania i wniesienia projektu uchwały. Adresaci uprawnieni do wystąpienia z inicjatywą uchwałodawczą *sensu stricto* nie będą przy tym związani treścią wniosku, gdyby na jego podstawie zdecydowali się przedstawić projekt o podobnym przedmiocie, ale różniący się w szczegółowych rozwiązaniach w stosunku do wniosku młodzieżowej rady gminy (Misiejko 2022).

Oceniając przypisane młodzieżowej radzie uprawnienia wystąpienia z wnioskiem do wójta lub innego podmiotu, który posiada inicjatywę uchwałodawczą (Przewodniczący Rady, klub radnych, grupa radnych, komisja rady) należy wskazać, że ustawodawca *de facto* dodał uprawnienie, które przysługuje każdemu obywatelowi, mimo iż nie jest przypisane do normy prawnej o charakterze powszechnie obowiązującym. Każdy obywatel, w tym także ten nieposiadający prawa wyborczego (z uwagi na wiek) ma prawo wystąpienia do Wójta, Przewodniczącego Rady, klubu radnych, komisji rady czy radnych z prośbą o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej. Nie wymaga to uregulowania prawnego, gdyż wynika wprost z treści przepisów określających obowiązki radnego, do których został zaliczony ten dotyczący utrzymywania przez radnego stałej więzi z mieszkańcami oraz ich organizacjami, a w szczególności przyjmowania zgłaszanych przez mieszkańców postulatów i przedstawiania ich organom gminy do rozpatrzenia (Dz. U. z 1990 r. Nr 16 poz. 95).

W obecnym stanie prawnym charakter prawny młodzieżowej rady uległ zmianie poprzez to, że stała się ona nie tylko organem o charakterze konsultacyjnym, ale zakres jej działań został rozszerzony o uprawnienia doradcze i inicjatywne (a także konsultacyjne). „Zmiana charakteru młodzieżowych rad niejako zrównuje ich status w odniesieniu do gminnych rad seniorów. Zgodnie z art. 5 c ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym, gminna rada seniorów ma charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny. Krytykowane było uprzednie występujące różnicowanie charakteru młodzieżowych rad gmin i gminnych rad seniorów, wskazując że nie znajdują one uzasadnienia w świetle zasady racjonalnego prawodawcy” (Mroczkowski 2022).

Ustawodawca wskazał ponadto otwarty katalog zadań młodzieżowej rady, wskazując, że w szczególności należą do nich:

- opiniowanie projektów uchwał dotyczących młodzieży,
- udział w opracowaniu dokumentów strategicznych gminy na rzecz młodzieży,

- monitorowanie realizacji dokumentów strategicznych gminy na rzecz młodzieży,
- podejmowanie działań na rzecz młodzieży, w szczególności w zakresie edukacji obywatelskiej, zasadach określonych przez radę gminy (Dz.U. z 2023 r. poz. 40).

Pewnym *novum* jest przyznanie organowi o charakterze konsultacyjnym i doradczym uprawnień wykraczających poza zakres działalności danej jednostki samorządu terytorialnego. Uprawnieniem tym jest współuczestnictwo w działaniach związanych z tworzeniem i realizacją rządowych dokumentów strategicznych dotyczących polityki młodzieżowej.

Oceniając powyższe uprawnienie, należy wskazać, że ustawodawca nie przewidział trybu, w jaki to współdziałanie rady młodzieżowej ma się odbywać. Nie została określona procedura przekazywania dokumentów do konsultacji, a także nie jest wskazany tryb wyrażania opinii do przedstawionych dokumentów mających charakter rządowych programów.

5. Młodzieżowa Rada Miasta Białystok

Wyżej wymienione kompetencje oraz cele istnienia młodzieżowej rady najlepiej obrazują przykłady działań zainicjowanych przez VII kadencję Młodzieżowej Rady Miasta Białystok, trwającą od 1 października 2020 roku do 30 września 2021 roku. Młodzieżowi radni musieli dostosować swoją działalność do nowej rzeczywistości: warunków zdalnych. Przed pandemią działalność ciał doradczych koncentrowała się głównie na wydarzeniach stacjonarnych, a pomimo końca pandemii wypracowane w tamtym okresie rozwiązania stanowią w dniu dzisiejszym trzon działalności MRM'ów. Jednym z celów działania młodzieżowej rady jest m.in. organizacja aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu publicznym. Radni Młodzieżowej Rady Miasta Białystok we wrześniu 2021 roku brali udział w konsultacjach do *Strategii Rozwoju Białegostoku na lata 2021–2030* w sektorze gospodarka i społeczeństwo obywatelskie. Spotkania były wówczas prowadzone wyłącznie w formie zdalnej. W skład kilkunastoosobowych zespołów wchodził m.in. przedstawiciele białostockich jednostek administracyjnych, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe oraz radni młodzieżowej rady miasta. Przygotowane wcz-

śniej pomysły do *Strategii Rozwoju Miasta* były konsultowane na forum zespołów. Radni reprezentujący MRM Białystok opracowywali najpierw we własnym gronie działania i pomysły dotyczące młodzieży, które później zostały zaprezentowane najpierw na spotkaniach zespołów, a finalnie na spotkaniu z Zastępcą Prezydenta Miasta Białegostoku. Aby najpełniej odzwierciedlić głos młodzieży z miasta Białystok, młodzieżowi radni przeprowadzili internetowe badanie pt. „Białystok dla młodych – potrzeby i problemy młodzieży w Białymstoku”. Ankieta dotyczyła pięciu dziedzin:

- edukacji
- kultury i rozrywki
- gospodarki
- środowiska i komunikacji
- problemów i tolerancji. (Młodzieżowa Rada Miasta Białystok 2021).

W badaniu wzięło udział 600 osób. Sekcja edukacji złożona była z pytań dotyczących poziomu nauczania w białostockich szkołach średnich, zajęć zdalnych, form nauczania aktywizujących młodzież oraz atrakcyjności oferty edukacyjnej uczelni wyższych w Białymstoku. Ponad 70% badanych uczniów oceniło poziom nauczania w swojej szkole oraz atrakcyjność uczelni wyższych jako dobre. Fatalnie oceniło go 1,3% osób. Według zdecydowanej większości poziom edukacji zdalnej w ich szkołach był dobry, zaś wśród brakujących form aktywności podczas zajęć uczniowie wskazali: quizy, realizacja projektów, prezentacji uczniów, zajęć praktycznych, oglądania filmów, pracy w grupach oraz spotkań z ciekawymi gośćmi.

Nieco gorzej prezentują się wyniki dotyczące wydarzeń kulturalnych w Białymstoku. Ponad połowa badanych nie jest zadowolona z ich poziomu. Również znaczna większość ocenia negatywnie bądź nie wie, czy wysokość ceny biletów na wydarzenia kulturalne jest przystępna dla młodych ludzi. Na pytanie, jakich wydarzeń lub obiektów, rozrywkowych i kulturalnych, brakuje ich zdaniem w mieście, odpowiedzieli: hali widowiskowo-sportowej, aquaparku, miejsc do e-sportu, skateparku, parków rozrywki, muzeów, oceanarium oraz kawiarni tematycznych i literackich.

Najbardziej zaskakujące okazały się wyniki z sektora gospodarki. Znaczna większość badanych przyznała, że w przyszłości wolałaby wyjechać z Białegostoku, aby podjąć pracę, niż pozostać w mieście. Odpowiedzi argumentują brakiem

pracodawców, u których mogliby zrealizować swoje aspiracje zawodowe. Wśród powodów, przez które chcieliby wyjechać z miasta, wskazali: większe zarobki w innym mieście, Białystok jest mało tolerancyjnym miastem, brak perspektyw, deficyt miejsc pracy, większe miasta oferują więcej możliwości, brak niektórych kierunków studiów w Białymstoku, chęć wyjazdu za granicę oraz lepsze warunki życia w innych miastach. Z kolei nieco ponad 35% badanych określiło się jako osobę nieorientowaną w sprawie szans i możliwości na białostockim rynku pracy.

Pytania z sekcji środowisko i komunikacja pozwoliły na uzyskanie odpowiedzi, jakie problemy związane z ekologią i transportem są najbardziej uciążliwe dla młodych białostoczan. Ponad 310 osób wskazało, że ich zdaniem w mieście brakuje miejsc do wypoczynku. Kłopotem są również zbyt drogie bilety BKM, za mało kursów autobusów miejskich, przystanków autobusowych oraz terenów zielonych. 100 osób wskazało również jako uciążliwy problem smogu. $\frac{1}{3}$ badanych nie jest w stanie stwierdzić, czy Białystok jest miastem dbającym o środowisko, natomiast ponad połowa uważa, że tak. W zakresie ochrony środowiska badani wskazali następujące rozwiązania oraz zmiany, które chcieliby wprowadzić: więcej koszy na śmieci w przestrzeni miejskiej, organizowanie akcji sprzątania terenów zielonych, wprowadzenie edukacji klimatycznej do szkół, ławki z panelami słonecznymi, programy zwiększające świadomość mieszkańców z zakresu ochrony środowiska, kary dla osób zaśmiecających tereny zielone czy więcej zielonych przystanków.

Ostatni segment, problemy i tolerancja, dotyczy przemocy psychicznej i dyskryminacji w szkołach oraz nietolerancji wobec osób o innym wyznaniu, kolorze skóry, orientacji seksualnej czy pochodzeniu. Niestety, ponad 41,3% badanych uczniów doświadczyło przemocy psychicznej w swojej szkole. Zaledwie 55% z nich może liczyć na pomoc psychologa lub pedagoga szkolnego w takiej sytuacji. Znaczące jest, że, aż 75% uczestników badania wskazało, że było świadkiem zachowań związanych z nietolerancją wobec osób o innym wyznaniu, kolorze skóry, orientacji seksualnej czy pochodzeniu. 62% z nich uważa również, że osoby LGBTQ+ są dyskryminowane w Białymstoku. Na pytanie, jakie inne problemy dostrzegają w mieście, odpowiedzieli: mała wiedza ludzi na temat mniejszości wyznaniowych, wyśmiewanie chorób psychicznych, nietolerancja religijna, brak otwartości na zmiany, wyśmiewanie się z osób niepełnosprawnych, dyskryminacja osób o innej orientacji seksualnej, niekompetentni psychologowie w szkołach oraz

fakt, że młodzież nie jest wyposażona w wystarczającą wiedzę, czym kierować się przy wyborze szkoły średniej.

Raport przeprowadzony w 2021 roku, czyli w momencie, w którym prowadzona była edukacja zdalna, obrazuje opinie i nastroje uczniów niemal po roku od wybuchu pandemii. Należy jednak podkreślić, że pandemia COVID-19 z pewnością nie była jedynym motywatorem uzyskanych odpowiedzi, ponieważ zagadnienia i problemy zawarte w ankiecie istniały przed pandemią. W wielu miejscach można jednak zauważyć znaczący wpływ pandemii na odpowiedzi – chociażby w ocenie przez uczniów poziomu edukacji zdalnej w ich szkołach. Takie badania, przeprowadzone w formie zdalnej, nie były powszechne w działalności młodzieżowych rad z całej Polski przed wybuchem pandemii. Przeprowadzano wówczas ankiety i sondaże na ulicach, a młodzieżowi radni mieli możliwość spotkania z rówieśnikami osobiście. Nowa rzeczywistość, wymuszona przez koronawirus, zmusiła młodzieżowe organy doradcze do wyszukiwania nowych rozwiązań, których przykład został opisany powyżej.

Kolejnym bardzo ważnym celem istnienia młodzieżowych rad jest proponowanie Radzie Miasta Białostok rozwiązań dotyczących sytuacji młodzieży w mieście. Opisany przykład działania realizującego ten cel został rozpoczęty w momencie, kiedy obostrzenia zostały już poluzowane i można było powrócić do stacjonarnej organizacji spotkań. Pomimo tego niemal wszystkie etapy tej inicjatywy zostały zrealizowane właśnie w formie zdalnej, czyli takiej, jaką młodzieżowi radni wypracowali i wdrażali podczas pandemii. Powołanie Miejskiego Rzecznika Praw Ucznia w Białymstoku było przełomowym wydarzeniem w dziedzinie praw ucznia. Pierwszy etap, czyli diagnoza problemu, czy takie stanowisko rzeczywiście jest potrzebne, odbyło się poprzez badanie za pośrednictwem formularza Google. W badaniu wzięło udział 800 osób, a ponad 90% z nich odpowiedziało, że doświadczyli bądź byli świadkiem łamania praw ucznia w swoich szkołach, że pomoc psychologa bądź pedagoga szkolnego nie była wystarczająca oraz że uważają, że powołanie rzecznika jest niezbędne. (Młodzieżowa Rada Miasta Białostok 2021). Następnie odbyły się konsultacje z Przewodniczącą Komisji Edukacji i Wychowania Rady Miasta Białostok oraz z Zastępcą Prezydenta Miasta Białegostoku. Ostatecznie, po pomyślnym przebiegu rozmów, przewodnicząca komisji z poparciem Przewodniczącej Młodzieżowej Rady Miasta wystosowała do Prezydenta Miasta Białegostoku interpelację o powołanie w Urzędzie Miasta takiego stanowiska,

na którą Prezydent odpowiedział pozytywnie, a Miejski Rzecznik Praw Ucznia funkcjonuje do dzisiaj.

Innymi przykładami działań przeprowadzonych z wykorzystaniem rozwiązań i narzędzi wypracowanych podczas pandemii były m.in.: internetowa akcja promująca oddawanie krwi i osocza ozdrowieńców po SARS-CoV-2, w ramach której został przeprowadzony webinar z Dyrektorem Regionalnego Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Białymstoku oraz badanie online, co młodzi ludzie wiedzą o oddawaniu krwi i osocza; debata online transmitowana na żywo z przedstawicielami młodzieżowych organizacji partyjnych z województwa podlaskiego na temat, czy warto zaszczepić się przeciwko COVID-19; akcja promująca umieszczenie w przestrzeni miejskiej środków higieny osobistej dla kobiet, które zmagają się z ubóstwem menstruacyjnym oraz wiele innych.

Te oraz inne przykłady działań, które są dostępne na kanałach informacyjnych Młodzieżowej Rady Miasta Białystok, były odpowiedzią na wybuch pandemii COVID-19. Można było się spodziewać, że perspektywa działalności zdalnej wpłynie na młodzieżowych aktywistów zniechęcająco, ponieważ była to dla nich zupełnie nowa sytuacja. W tym miejscu warto przypomnieć, że MRM działa ze wsparciem koordynatora, który zazwyczaj jest pracownikiem urzędu miejskiego. To on odpowiada m. in. za logistyczną organizację posiedzeń czy rozliczanie kosztów przejazdów w związku z wykonywaniem mandatu radnego. Mimo że kontakt z koordynatorem z powodu pandemii był utrudniony, nie stanowiło to czynnika ograniczającego chęć działania młodych ludzi. Wręcz przeciwnie – nikt nie spodziewał się, że koronawirus będzie impulsem do wprowadzenia zmian w funkcjonowaniu młodzieżowych rad, a podejmowane przez nich inicjatywy będą stanowić motywację dla rządzących do późniejszej nowelizacji art. 5b Ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o samorządzie powiatowym, ustawy o samorządzie województwa oraz ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Wyżej wymienione przykłady wyraźnie wskazują, że sytuacja wymuszona przez ograniczenia podczas pandemii COVID-19 zainspirowała do aktywności MRM oraz wpłynęła na rozwój polityki młodzieżowej w Polsce.

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 1990 r. Nr 16 poz. 95).

Literatura

Misiejko A., 2022, *Młodzieżowa rada gminy – wybrane aspekty ustrojowe po nowelizacji*, „Samorząd Terytorialny”, nr 6, s. 75–86.

Mroczkowski P., 2022, *Młodzieżowe rady jednostek samorządu terytorialnego na nowo*, „Samorząd Terytorialny”, nr 6, s. 62–74.

Młodzieżowa Rada Miasta Białystok, 2021, *Białystok dla młodych – potrzeby i problemy młodzieży w Białymstoku*.

Młodzieżowa Rada Miasta Białystok, 2021, *Czy w Białymstoku powinien zostać powołany Miejski Rzecznik Praw Ucznia?*